

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift sedan 1890

Nr 4, Dec 2014

TEMA

Krig i vår tid

Putins icke erkända krig mot Ukraina

När Krim skulle annekteras gick den militära effektiviteten främst och inblandningen förnekades bara tillfälligt. I östra Ukraina har strävan att slippa politisk ansvarstagande gått ut över den militära effektiviteten för att passa den bild av ett inbördeskrig som Ryssland sprider.

Fredrik Westerlund och Johan Norberg

Krig medför, som Carl von Clausewitz noterat, osäkerhet och ovisshet. När angriparen inte erkänner våldet ökar tvekydigheten och därmed utmaningen för den angripne och omvärlden. Icke erkända krig är en utmaning även för utövaren, som måste väga möjligheten att förneka inblandning mot den militära effektiviteten.

Rysslands aggression mot Ukraina under 2014 är ett aktuellt exempel på ett icke erkänt krig, där både reguljära och irreguljära förband använts. Ryssland har även brukat diplomatiska, informationsmässiga och ekonomiska medel, men här ligger fokus på hur Moskva har brukat väpnat våld.

President Putin framhöll i ett tal den 18 mars att Krimhalvön är oumbärlig för Ryssland. Utan ryska baser där skulle den militärstrategiska balansen, inte bara i Svarta havet utan i hela regionen, förskjutas till Rysslands nackdel. Fokuseringen på territorium påverkade den ryska våldsanvändningen. Dolt tillförda ryska specialförband hade redan i slutet av februari säkrat lokala regeringsbyggnader och ukrainska militära staber för att möjliggöra ett maktövertagande. Ryska elitförband, som fallskärmstrupp och marininfanteri, omringade ukrainska militärbaser och skar av förbindelserna med fastlandet för att ukrainska förband inte skulle hindra maktskiftet. Både special- och elitförband uppträdde utan igenkänningstecken, så att den ryska politiska ledningen kunde förneka inblandning.

Lokala väpnade grupperingar och tillresta ryska miliser, som Kuban-kosacker, tog samtidigt kontrollen över gator och torg. De hindrade folket från att blanda sig i de ryska truppers verksamhet. Dessa irreguljära förband hade en viktig, men främst stödjande, roll. De gav sken av en folklig resning och ökade osäkerheten kring vilka de ryska soldaterna egentligen var. Under täckmantel av en stor övning längs gränsen mot Ukraina, stödde reguljära förband operationen genom att hota med invasion och avleda Kievs uppmärksamhet från Krim. Flyg- och sjöstridsförband bidrog med transport av elitförbanden och med flankskydd för operationen.

I östra Ukraina är Rysslands mål troligen inte primärt territoriet, utan att begränsa Ukrainas suveränitet. Genom att skapa en väpnad konflikt i landet ska ett EU- och Natomedlemskap förhindras. Liksom på Krim stormade ryska specialförband utan igenkänningstecken ledningsfunktioner, men i östra Ukraina tog olika lokala och anländande ryska miliser sedan över. Deras roll var främst att framställa konflikten som ett inbördeskrig. Frivilliga rekryterades i Ryssland och Moskva gav miliserna allt tyngre vapen. Ryska reguljära förband deltog inte i striderna förrän de ukrainska styrkorna började vinna mark från miliserna.

Under sommaren gav ryskt artilleri eldunderstöd från eget territorium och enstaka flygföretag genomfördes. Kievs framgångar fortsatte dock och i augusti hotades städerna Donetsk och Luhansk av omringning. När upp-

Den militära insatsen har genomförts under stor sekretess. Foto: Photo.ua, Shutterstock.

roret höll på att kollapsa började ryska elit- och markstridsförband strida inne i Ukraina och tvingade Kievs styrkor att retirera. Detta ledde till ett avtal om vapenvila i september, men daglig eldväxling fortsatte. Ryssland har förnekat militär inblandning, trots vittnesmål om motsatsen.

Ända från början har Ryssland månat om att hålla omvärlden utanför konflikten. Den strategiska avskräckningen har upprätthållits genom signalering med såväl taktiska och strategiska kärnvapen som med konventionella förband. Signaleringen har skett i form av storskaliga övningar och påhälsningar med strategiskt bombflyg samt genom anspelningar i offentliga uttalanden på kärnvapen och upptrappning av våldet i Ukraina.

Rysslands bruk av väpnat våld har anpassats efter mål och motståndare. När Krim skulle annekteras gick den militära effektiviteten främst och inblandningen förnekades bara tillfälligt. I östra Ukraina har strävan att slippa politiskt ansvarstagande gått ut över den militära effektiviteten, för att passa den bild av ett inbördeskrig som Ryssland sprider. Väst har avskräckts från att blanda sig i genom förtäckta hot om våld.

” Ryssland är berett att använda väpnat våld för att hävda sina geopolitiska intressen.

Samtidigt finns ett par likheter: För det första har olika väpnade styrkor – reguljära och irreguljära, konventionella och nukleära – kombinerats för hot eller direkt våld i syfte att uppnå målet. För det andra har den politiska och militära ledningen inte vidgått sitt bruk av våld.

Kombinationen av olika väpnade styrkor har ökat möjligheterna att förneka våldsanvändningen. Samtidigt begränsas den militära effektiviteten av att stridshandlingarna ska döljas. Irreguljära styrkor har få militära färdigheter och är svåra att leda. Utan tyngre vapen och flygunderstöd förlorar reguljära förband effekt.

Det står utom tvivel att Ryssland är berett att använda väpnat våld för att hävda sina geopolitiska intressen. Dessa går långt utöver det nuvarande icke erkända kriget mot Ukraina. Att Ryssland brukar våld i strid med internationell rätt och europeiska säkerhetsavtal är i sig mer allvarligt än hur olika väpnade styrkor kombineras eller att våldet förnekas.

Fredrik Westerlund och Johan Norberg är Rysslandsforskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut.

fredrik.westerlund@foi.se
johan.norberg@foi.se